

© PATRICK DIELEMAN

WAT JE MOET WETEN OVER SPELT

Wellicht mede als gevolg van de uitzonderlijk hoge prijzen in 2014 werd er dit jaar meer spelt geteeld. In de gangbare teelt vallen de prijzen dit jaar wel sterk tegen. Toch heeft spelt nuttige voedereigenschappen, waardoor deze teelt interessant kan zijn voor eigen aanwending. – *Patrick Dieleman*

Spelt is genetisch nauw verwant met tarwe, maar in tegenstelling tot bij tarwe komen de kafblaadjes niet los en is de aarspil broos. Daardoor breekt de halm bij het dorsen in losse aarpakketjes, waarin 2 of 3 door kaf bedekte graankorrels zitten. Voor menselijke consumptie moet de spelt eerst gepeld worden. Mede daardoor, maar ook wegens het lagere opbrengstpotentieel in vergelijking met tarwe, ging de teelt van spelt in de loop van de twintigste eeuw sterk achteruit in België. In 1950 werd er alleen nog op enkele plaatsen in de Ardennen uitgezaaid. In Wallonië was er een heropleving in de jaren 80, onder impuls van het veredelingsprogramma van het CRA-W. Het merendeel hiervan was bestemd voor dierenvoeding. De jongste jaren nam het areaal wat toe door de grote vraag naar bakspelt. In veevoeder is spelt beter verteerbaar dan andere graansoorten. Ongepeld is het erg vezelrijk. Bij rundvee voorkomt de inkapseling van het graan in het kaf een al te snelle vertering, waardoor verzuring van de pens wordt vermeden. Bij jongvee brengt het de spijsvertering beter op gang.

Rassenkeuze

Het veredelingsprogramma van CRA-W kon het opbrengstvermogen en de legervastheid verbeteren, door gericht tarwe in te kruisen. De rassen Cosmos en Epanis komen uit dit programma.

.....

Bij rundvee voorkomt spelt verzuring in de pens.

.....

Met de 'zuiverheid' van spelt doelt men op de mate waarin tarwe werd ingekruist. Een aantal verwerkers, onder meer in Duitsland, wil zuivere of echte speltrassen, omdat die het dichtst zouden aanleunen bij de oerspelt. Dat komt omdat aan die rassen de typische bak- en gezondheidseigenschappen van spelt worden toegeschreven. Een aandeel tarwegenen in het ras zou deze eigenschappen doen verminderen. Daarom worden speltrassen ingedeeld in oude types of zuivere spelt en nieuwe types op basis van kruisingen met tarwe. Veel van de oude types die vandaag op de markt

zijn, hebben als origine Duitsland, Zwitserland of Oostenrijk. Het oude landras Roder Tiroler is een van de voorouders van deze rassen. Ze zijn meestal aangepast aan een landklimaat en stellen weinig eisen aan de bodem en nutriëntenvoorziening. Ze zijn ook goed aangepast voor biologische teelt. De lage maar stabiele opbrengsten (gemiddeld bruto 2 à 4 ton/ha) hebben een hoog eiwitgehalte en praktisch altijd een goede bakkwaliteit. Bij een wat rijkere nutriëntenvoorziening gaan ze meestal legeren. In rassenproeven kan men bij rassen met een hoger dan gemiddelde opbrengst, kort stro en een goede legervastheid reeds vermoeden dat deze eigenschappen te danken zijn aan tarwegenen. Nieuwe types hebben in de biologische teelt gemiddelde bruto-opbrengsten van 4 tot 6 ton/ha. De opbrengst stijgt met een toenemende nutriëntenvoorziening. Het stro is korter dan bij de oude types. Op een rijkere grond zijn ze redelijk bestand tegen legering. Het eiwitgehalte is lager dan bij de oude types, zodat men de bakwaardigheid in het oog moet houden. Wat de ziektegevoeligheid betreft zijn de nieuwe types in een rijke bodem sterker

dan oude types. De recentste resultaten van rassenproeven spelt door CRA-W vind je in de jaarlijkse *Livre Blanc Céréales* van september (www.cereales.be). Weet dat spelt in het Frans *épeautre* genoemd wordt? Dit jaar hebben zowel de afdeling Biologische productie als de afdeling Akkerbouw van Inagro rassenproeven opgezet.

De meeste zaadhuizen die biologisch zaaigran verdelen hebben een (beperkt en tijdsgebonden) aanbod zaaizaad van spelt. Van sommige rassen, zoals Cosmos en Epanis, is er geen biologisch zaaizaad beschikbaar maar enkel niet-chemisch behandeld zaad. Het overzicht van de rassen in tabel 1 is gebaseerd op een rondvraag bij diverse zaadhuizen door Inagro in 2014, maar het werd aangevuld met actuelere gegevens.

Teelttechniek

De vereiste teelttechniek voor spelt hangt nauw samen met de rassenkeuze (oud of nieuw type). In het algemeen is spelt minder veeleisend dan wintertarwe en kan het grotere temperatuur- en neerslagextremen verdragen. De oude types zijn goed aangepast aan een koud klimaat met een zware bodem. Op slecht gedraïneerde bodems gedijt spelt beter dan tarwe. Op zure zandgronden en veengronden gedijt het minder goed. Ook het eiwitgehalte is er lager.

In de vruchtwisseling kan men met spelt omgaan zoals met wintertarwe. De minimale teeltpauze bedraagt 2 jaar. Wegens het risico op voetziekten wordt spelt beter niet geteeld na een ander graangewas. Als het niet anders kan, zaai je het beter na tarwe dan na gerst, of zeker na maïs. Voortelten die in het volgende jaar nog veel stikstof naleveren, zoals tijdelijke gras-klaver, kunnen bij oude types aanleiding geven tot legering. Bij nieuwe types zal dit minder een probleem vormen.

Net als bij wintertarwe loopt de ideale zaaiperiode van 20 oktober tot 15 november. Eventueel kan je nog zaaien in december, maar dan bestaat het risico dat het perceel te nat is. Te vroeg zaaien verhoogt de kans op najaarsonkruiden. Er zijn geen zomervariëteiten. Zaaizaden worden ongepeld aangeleverd. Ongepelde spelt zaaien heeft als voordeel dat er minder kiemziekten voorkomen en er een goede koudetolerantie is na de kieming. Nadelen zijn dat de zaaimachine kan verstopten en dat er steeds 2 of 3 graankorrels dicht bij elkaar kiemen. Dat is nadelig als je streeft naar een maximale uitstoeing met een beperkte zaaidichtheid. Je kan speltkorrels die uit de aar-

Tabel 1 Beschikbare rassen voor bioteelt - Bron: Boerenbond & Inagro

Ras	Type	Beschikbaar bij
Alkor	Nieuw	Biocer (F), Lemaire-Deffontaines (F), GZPK (CH) ¹
Cosmos	Nieuw	Limagrain (BE), Pinault (F)
Ebners Rotkorn	Oud	Biocer (F), Pinault (F), Jorion/Philip Seeds (BE)
Epanis	Nieuw	Limagrain (BE)
Franckenkorn	Nieuw	Agrifirm (NL), Biocer (F)
Oberkulmer rotkorn	Oud	Agrifirm (NL), Biocer (F)
Titan	Oud	GZPK (CH)
Zollernspelz	Nieuw	Biocer (F), Limagrain (BE), Pinault (F)
Zürcher Oberländer Rotkorn (ZOR)	Niet bekend	GZPK (CH), Jorion/Philip Seeds (BE)

¹ GZPK (Getreidezüchtung Peter Kunz) in Zwitserland levert niet rechtstreeks

De aar van spelt breekt tijdens het dorsen in losse aarpakketjes, waarin 2 of 3 door kaf bedekte graankorrels zitten.

MEER INFO

In opdracht van Bio zoekt Boer en Bio zoekt Keten werkte de afdeling Biologische productie van Inagro de 'Praktijkgids biologische spelt' uit. Deze praktijkgids wil geïnteresseerde telers opnieuw vertrouwd maken met de teelt van spelt. Hij bevat ook nuttige informatie voor gangbare telers. Je kan de gids vinden op www.inagro.be > Publicaties.

pakketjes vallen tijdens het dorsen uit de oogst triëren en zonder problemen gebruiken als zaaizaad, uiteraard rekening houdend met het kwekersrecht. Bij

voorkeur wordt het zaad niet gepeld. Mechanisch pellen kan de kiemen beschadigen en daardoor de opkomst nadelig beïnvloeden.

De zaaidichtheid moet aangepast worden aan de zaaidatum, de bodem- en weersomstandigheden, de ziektedruk, de aanwezigheid van vogels, het ras (uitstoeilingsvermogen en legervastheid) en de verwachte stikstofnalevering. Houd in de biologische teelt ook rekening met mogelijke verliezen door mechanische onkruidbestrijding. In de gangbare teelt adviseert men 300 tot 325 korrels per m², wat neerkomt op 200 kg/ha (ongepeld). Afhankelijk van de opgesomde factoren en het duizendkorrelgewicht zal dit voor de biologische teelt 180 tot 240 kg/ha bedragen. Op zand- en kleigrond moet je meer zaaien dan op leemgrond. De hoeveelheid moet ook groter zijn bij later zaaien. Een te dichte stand verhoogt het risico op legeren. Het duizendkorrelgewicht (DKG) van spelt verschilt tussen gepeld en ongepeld zaaizaad. Gepeld komt het DKG op 40 à 50 g, ongepeld op 60 à 70 g.

Bemesting

In het algemeen heeft spelt een kleinere stikstofbehoefte dan wintertarwe. De behoefte aan P en K is gelijkaardig. De bemesting hangt af van het feit of je een oud of nieuw type zaait, maar houd rekening met rasverschillen binnen de

types. De oude types zijn aangepast aan een extensieve teelt met een nutriëntarme bodem. Ze nemen de vrije stikstof in de bodem beter op dan wintertarwe. In de bioteelt gaat men ervan uit dat de nalevering van het vorige gewas voldoende is. Afhankelijk van de reststikstof kan in het voorjaar een kleine bijbemesting worden gegeven tot maximum 50 kg N/ha. Een teveel aan nutriënten levert geen meeropbrengst op en leidt tot problemen zoals legering. Een voorteel met rijke N-nalevering zoals tijdelijk grasland of een vlinderbloemige is bij deze types dan ook een risico.

Bij de nieuwe types is een rijkere nutriëntenvoorziening mogelijk zonder dat het gewas gaat legeren. Het gaat tot een zeker niveau gepaard met een hogere opbrengst. In de gangbare teelt zonder groeiregulator wordt een totale bemesting van ongeveer 80 kg N/ha aangeraden in 2 fracties: bij het uitstoelen en in het tweedeknoopstadium. Afhankelijk van wat beschikbaar is, kan dit in de biologische teelt in het vroege voorjaar ingevuld worden met bijvoorbeeld rundveemest, kippenmest, verenmeel, vinasse of een organische korrelmeststof. Houd bij de bemesting rekening met de voorteel

en neem een bodemstaal in het voorjaar om legeren te voorkomen.

Gewasbescherming

Hoewel in biologisch graan een beperkt aantal middelen is toegelaten, wordt in biologische teelt van spelt geen gewasbescherming uitgevoerd. Spelt zou minder snel aangetast worden door bladluizen en andere insecten dan wintertarwe. De lage gevoeligheid voor aarfusarium is te danken aan het omhullende kaf. Voor dezelfde reden is ongepeld zaaizaad minder gevoelig voor zaadoverdraagbare ziektes en kiemingsziektes.

Oude types zouden minder aangetast worden naarmate de bodem armer is. In een rijke bodem doen nieuwe types het beter dan oude. Algemeen is spelt gevoelig voor meeldauw en bruine roest. In de rassenproef van Inagro, dit jaar, bleek dat de meeste rassen ook gevoelig zijn voor gele roest. ■

[Dit artikel werd gebaseerd op de 'Praktijkgids biologische spelt' van Inagro \(zie kader p. 17\).](#)